

KOTWICA (44) *sb*

kotwica *f* (44), [**kotwic**] *m*

-tw- (32), -tf- (10), -thv- (1), -thw- (1).

o oraz a jasne.

sg *N* kotwica (6), [**kotwic**]. ◇ *G* kotwice (1). ◇ *A* kotwicę (7), [**kotwic**]. ◇ *I* kotwicą (1). ◇ *pl* *N* kotwice (4). ◇ *G* kotwic (3). ◇ *A* kotwice (20). ◇ *L* kotwicach (2); -äch (1) *BielKron*, -ach (1) *KochOdpr*. ◇ [*lat.* sg *A* cotwicam.]

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. Ciężki hak żelazny, służący do utrzymania statku na postoju; *anc(h)ora Mymer*¹, *BartBydrg*, *Mącz*, *Cdlag*, *Cn*; *servaculum, uncus Cn* (44) : *Ancora. Ancker. Kotwica. Mymer*¹ 36; *BartBydrg* 9b; *HistAl. C*; *Marynarz żagle toczy kotwicę poprąwie RejWiz* 6v, 3; *Leop Act* 27/30; *BielKron* 128, 129v, 148v, 191v; *Anchora [...]* *Kotwicą/ to iest/ Łodźny hak. Mącz* 9b, 51c; *RejZwierc* 96v, 132; *Calag* 14b; *StryjKron* 315; [*Anchora [...]* *Kothwicz Cervus F40* 253].

W porównaniu (1): [*estinus*] zna kiedy ma być zaburzenie morzkie: zanorzy się do dna a wezmie kamień na dnie [...] a tako ftoij mocno iako kotwicza w ziemi. *FalZioł* IV 34a.

Zwroty: »podnieść, wyciągnąć, powściągnąć kotwicę (*a. kotwicę*)« = *anchoram solvere a, tollere Mącz, Cn*; *anchoram attollere a. sustollere a. vellere Cn* [*szyk zmienny*] (3 : 3 : 1): gdy powściągniono kotwicę [*Descissis itaque anchoris*] *HistAl C*; *Leop Act* 27/40; *BibRadz Act* 27/40; *Anchoram solvere, prendere, tollere, Podnieść kotwicę/ to yest/ puścić się na wodę/ yechać. Mącz* 9b, 457c; *Phil C4*; *WujNT Act* 27/40.

»rzucić (*a. zarzucić, a. zarzucac, a. zrzucić*), puścić (*a. spuścić, a. zapuścić*), zmiotąć kotwicę (*a. kotwicę*) « = *iacere anchoram Mącz, Cn*; *ei cere anchoram Calag* [*szyk zmienny*] (7 : 4 : 2): puściwłfy z tyłu okrętowego czterzy kotfice [*mittentes ancoras quattuor*] *Leop Act* 27/29; *BibRadz Act* 27/29, 30; kotwicę wnet zmiotaliłmy ku ftaniu *BielKron* 444v, 191v, 339v, 453; *Mącz* 161c; *BudNT Act* 27/29, 30; *Ancker aufzwerffen. Kotficę zrzucić. Eijcere anchoram. Calag* 14b; *WujNT Act* 27/29, 30.

»sta(n)ąć na kotwicach« (2): *BielKron* 452; *Graeckiego wojká/ Tyfiac gáler ná kotwicách pogotowiu ftoj KochOdpr* D3.

[»zakładać kotwic«: od niewodów witych puckich, ktoremi łowią na łodziach zakładając kotwic, dwakroć do roku [...] mc. 10/12/6 *LustrPom* 118.]

Szereg: »anchory (*a. ankory*) a (albo) kotwice« (4): *Anchora fundabat naves, Ankorij a kotwice mocno łodzi dzierżały. Mącz* 140b, 161c, 400c, 457c.

W przem (3) : byś się obaczył ná iákie morze płyniesz/ mogłbyś pewnie a wítawicznie pociągac powrozow swoich żaglow y kotwic swoich [...] tobie iuz nędzniku [*idzie*] o rzeczy wieczne. *RejZwierc* 132.

W porównaniach (2): ku odzierzeniu [...] nádzieie [...] którą mamy iáko kotficę dufze [*spem, quam sicut anchoram habemus animae*] bezpieczną y mocną/ y wchodzącą [...] gdzie przewodnik zá nas wżedł Ielus *WujNT Hebr* 6/19 [*idem*] Aaaaaa2.

a. [*Herb*: Z Niemiec poźli Korfacy: Niemiecki Herb máią [...] Kotwicą ten Herb zową *LipsPiotr ktv.*]

2. [Dąg zakończony hakiem, używany w różnych celach:

a. Do czerpania wiadrem wody ze studni lub solanki: Schibowi duo aquei. Horum [...] est revidere, loca eis distribuendo ac cotficzam cum cottula providendo et in eam aquam trudendo. *OpisŻup* 556; pro 2 kothwicze ad trahendas urnas fontis mrc. -/30/- *Wawel* 1542/304.

b. Używany przy połowie wielorybów: oni nań [na wieloryba] wrzuca kotfice [osęki *FalZioł* IV 31c] żelázne z gęłtemi zębámi *SienHerb* 314b.]

Synonimy: **1.** *anchora*, »łódźny hak«; **2.b.** *osęka*.

Cf **KOTEW**

MK